

CRNA GORA
Vlada Crne Gore
Nacionalni savjet za obrazovanje

<i>Nivo obrazovanja</i>	Gimnazija
<i>Nastavni predmet</i>	SOCIOLOGIJA
<i>Predmetni program</i>	SOCIOLOGIJA
<i>Razred</i>	IV

Podgorica, 2014.

SADRŽAJ:

1. NAZIV NASTAVNOGA PREDMETA	3
2. ODREĐENJE PREDMETNOGA PROGRAMA.....	3
A) SVRHA I KARAKTER PREDMETNOGA PROGRAMA.....	3
B) BROJ ČASOVA PO GODINAMA OBRAZOVANJA	4
3. OPŠTI CILJEVI PREDMETNOGA PROGRAMA	4
<i>PROGRAMSKI SADRŽAJ SOCIOLOGIJE ZA GIMNAZIJU.....</i>	<i>5</i>
4. SADRŽAJI I OPERATIVNI CILJEVI PREDMETNOGA PROGRAMA	6
IV RAZRED: OBAVEZNI SADRŽAJI	6
5. DIDAKTIČKE PREPORUKE	29
6. KORELACIJA MEĐU PREDMETIMA	30
7. STANDARDI ZNANJA (ISPITNI KATALOG).....	30
8. NAČINI PROVJERE ZNANJA I STRUČNE OSPOSOBLJENOSTI.....	32
9. RESURSI ZA REALIZACIJU	33
9.1. MATERIJALNI USLOVI, STANDARDI I NORMATIVI ZA NASTAVU SOCIOLOGIJE U GIMNAZIJAMA.....	33
.2. OKVIRNI SPISAK LITERATURE I DRUGIH IZVORA.....	34
10. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA/NASTAVNICA I STRUČNIH SARADNIKA/SARADNICA	35

1. Naziv nastavnoga predmeta SOCIOLOGIJA

Naziv predmetnoga programa
SOCIOLOGIJA

2. Određenje predmetnoga programa

a) Svrha i karakter predmetnoga programa

Sociologija je dio programa društvenih nauka u okviru nastavnoga plana za gimnaziju. Obavezni je predmet.

U okviru predmeta učenici/učenice se upoznaju s pojmom i problematikom društva u smislu sociološkoga razumijevanja i objašnjavanja društvenih fenomena. Sadržaj predmeta čine osnovni sociološki pojmovi, ideje, metodi postupci, teorijske postavke i osnovni problemi savremenoga društva. Sociologija proučava i promišlja društvo, objašnjavajući ga iz totaliteta društvenih, historijskih, ekonomskih, kulturnih i drugih pojava.

Predmetni program ima zadatak da uputi u osnovne sociološke ideje i njihov odnos prema društvenoj zbilji. On obuhvata kompleks fenomena savremenoga društva koji imaju bitno značenje u političkom, ekonomskom, kulturnom i drugom smislu, posebno savremenoga crnogorskog društva. Dinamika društvenih promjena u procesu tzv. tranzicije od posebnoga je misaonog interesa. Ona otvara pitanja o ciljno-vrijednosnoj orijentaciji društva ka međunarodnim integracijama, sistemu modernoga građanskog života, otvorenome društvu, vladavini prava i pravnoj državi, političkoj demokratiji, pluralizmu kultura i religija.

Predmet Sociologija učenicima/učenicama pruža mogućnost otkrivanja složenosti društvenoga života ljudi, društvenih grupa i društva u cjelini. Program ih usmjerava da znanja o društvenim pojavama koja već imaju prodube i povežu u cjelinu. Program je otvoren za uključivanje tema koje bi mogle biti zanimljive učenicima/učenicama, posebno kad su u pitanju teme značajne za lokalnu sredinu i za strateška pitanja razvitka društva.

Način mišljenja na kome se gradi sociologija kao nauka implicira nužnost da se učenici/učenice oslobađaju zdravorazumskoga (rezonirajućega) objašnjenja društva i društvenih pojava. Sociološki način mišljenja zahtijeva od njih argumentativno, razložno mišljenje koje se oslanja na iskustveno provjerljive činjenice i uvide. On razvija „sociološku imaginaciju“ kao način da se „udaljimo od vlastite svakodnevne rutine kako bismo na stvari gledali iz novog ugla“ (R. Mils).

Nastavni program počiva na ovim odlikama:

- **obim** programa obuhvata nastavne cjeline (uvod; čovjek, kultura, društvo; struktura i elementi strukture; društvene grupe, institucije i područja; društvene promjene i razvoj), nastavne teme (uvod u sociologiju, metod, čovjek i društvo, društvene grupe...) i nagoviještene nastavne jedinice (određenje predmeta, aspekti metoda, društvena nejednakost...)

- **dubina** programa seže u strukturu sociologije kao nauke, kreće se preko raščlanjivanja sadržaja i različitih pristupa u analitičkome objašnjenju, tj. makronivoa (pojam i elementi nauke, kultura, promjene) i mikronivoa kroz detaljno izučavanje pojedinih sadržaja (određenje čovjeka, društvene grupe, društvene moći...)

- **redosljed** programa zasnovan je na određenju predmetnih područja, tema i jedinica. Program je usmjeren na očekivane ishode, a ne na precizirane nastavne jedinice, što mu

daje dodatnu otvorenost. Osim sadržaja, program definiše i standarde, tj. koja znanja, vještine i kompetencije mogu garantovati planirane ishode.

Sociologija je od posebnoga značaja jer omogućava da se u obrazovno-vaspitnome procesu istaknu bitni rezultati uvida u sociološke analize crnogorskoga društva. Na taj način njezina pojmovna i kategorijalna aparatura dobija potrebnu konkretnost i spoznajnu vrijednost. Ujedno, svojim spoznajama doprinosi razvijanju stereotipa, predrasuda, zabluda i rasprostranjenih pogrešnih uvjerenja u društvenoj svijesti.

Učenici/učenice stiču znanja o društvenome životu crnogorskoga društva i mogućnost razumijevanja istorijskih, političkih, ekonomskih i kulturnih procesa prošlosti, današnjice i budućnosti.

Napomena: Međupredmetne oblasti/teme obavezne su u svim nastavnim predmetima i svi/sve su ih nastavnici/nastavnice obavezni ostvarivati. Međupredmetne oblasti/teme jesu sadržaji koji omogućavaju da se u opšteobrazovni kurikulum uključe određeni ciljevi i sadržaji obrazovanja koji nijesu dio formalnih disciplina ili pojedinih predmeta, ili koji su po strukturi interdisciplinarni. Ovi sadržaji doprinose integrativnome pristupu opštega obrazovanja i u većoj mjeri povezuju sadržaje pojedinih predmeta.

b) Broj časova po godinama obrazovanja

U nastavnome planu za gimnaziju planirano je da Sociologija bude obavezni predmet u **četvrtome (4)** razredu. Nastava se realizuje sa **dva (2)** časa sedmično, odnosno godišnjim fondom od **šezdeset četiri časa (64)**.

3. Opšti ciljevi predmetnoga programa

Sociologija kao predmet ima specifično mjesto u opšteobrazovnome korpusu programa, jer omogućava učeniku/učenici da:

- stekne znanja o osnovnim sociološkim pojmovima, razumijevanje i objašnjenje društvenih pojava
- stekne znanja o osnovnim metodama sociologije
- razvije smisao za kritičko vrednovanje društvenih pojava u privatnom, radnom i društvenom prostoru
- pomogne u razvoju ličnosti, samorazumijevanju, postizanju samosvijesti, svijesti o svome identitetu i odgovornosti
- razumije čovjeka kao stvaralačko i djelatno biće
- razvije pozitivni vrijednosni odnos prema demokratiji, društvenoj pravdi, ekologiji, socijalnoj komunikaciji, slobodi i kulturnim razlikama
- razvije komunikativnost, toleranciju, odgovornost prema drugome, kulturu argumentovanoga dijaloga
- osposobi se za razumijevanje različitih političkih, kulturnih i vjerskih vrijednosti
- osposobi se za razumijevanje cjeline društvenoga života i normativnih vrijednosnih sistema
- razvije smisao za integraciju u socijalni život, radnu, lokalnu sredinu, posebno za aktivni život u građanskome demokratskom društvu
- osposobi se za kritičko vrednovanje političkih inicijativa, političkih odluka i akcija
- poveže sociološka znanja sa znanjima iz drugih naučnih područja
- razvija sposobnost za prepoznavanje društvenih predrasuda, netrpeljivosti, isključivosti, nacionalističkih ideala, ksenofobije, rodne nejednakosti, lokalizma itd.

- razvija sposobnost i spremnost za društveni aktivizam
- osposobi se za samostalan rad i permanentno obrazovanje.

PROGRAMSKI SADRŽAJ SOCIOLOGIJE ZA GIMNAZIJU

Sadržaji su podijeljeni na obavezne sadržaje i izborni program. Obavezni sadržaji su:

I ODJELJAK: UVOD U SOCIOLOGIJU

Tema 1. Pojam i predmet sociologije

Tema 2. Metoda sociologije

Tema 3. Svrha sociologije

Tema 4. Teorijski pristupi u sociologiji

II ODJELJAK: ČOVJEK, DRUŠTVO, KULTURA

Tema 1. Čovjek i društvo

Tema 2. Pojam kulture

Tema 3. Pluralizam kultura i supkultura

Tema 4. Socijalizacija

Tema 5. Devijantno ponašanje i društveni nadzor

III ODJELJAK: DRUŠTVENA STRATIFIKACIJA

Tema 1. Društvena slojevitost

Tema 2. Društvena nejednakost i socijalne razlike

Tema 3. Društvena moć

IV ODJELJAK: RAD, DRUŠTVENE GRUPE I INSTITUCIJE, DRUŠTVENE PROMJENE

Tema 1. Rad i društvo

Tema 2. Tehnika i društvo

Tema 3. Teritorijalne grupe

Tema 4. Porodica

Tema 5. Nacija

Tema 6. Država

Tema 7. Društvene promjene i razvoj

Programski sadržaji izbornih oblasti iz Sociologije biće definisani nakon iskazanih potreba i želja škola i učenika/učenica.

4. Sadržaji i operativni ciljevi predmetnoga programa

IV razred: Obavezni sadržaji

I ODJELJAK: UVOD U SOCIOLOGIJU

Tema 1: Pojam i predmet sociologije

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi / sadržaji	Oblik nastave / učenja	Korelacija
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumije značaj sociologije kao nauke - upozna način postupanja sociologije u određenju društvenih pojava u odnosu na druge humanističke nauke - ovlada jezikom sociologije - spozna razlike određivanja pojma društva i društvenosti - sazna osnovne sociološke probleme, pitanja i sociološke discipline - uputi se u sociološku analizu i sintezu - shvati odnos 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje datoga sadržaja - bilježe bitne pojmove - pamte date sadržaje - razlikuju pristupe u poimanju društva - analiziraju društvenu zbilju - argumentuju za i protiv nekoga stava - čitaju tekstove - interpretiraju sociološko poimanje društvenih pojava i odnos prema drugim oblicima naučnoga znanja - povezuju sociologiju i druge nauke - provjeravaju vlastite stavove o društvu - kritički vrednuju poziciju sociologije i poziv sociologa. 	<p>Pojam i predmet sociologije; sadržaj sociologije kao nauke; područje i discipline sociologije; pojam društva i društvenosti; sociologija i druge nauke.</p>	<p>Metod usmenoga izlaganja; dijalog, tekstualna metoda; oblici nastavnoga rada (frontalni, grupni i individualni).</p>	<p>Istorija, Filozofija, Psihologija: određenje predmeta.</p> <p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: etimologija.</p> <p>Psihologija: psihološke discipline.</p>

sociologije i drugih nauka.				
-----------------------------	--	--	--	--

Tema 2: Metoda sociologije

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi / sadržaji	Oblik nastave / učenja	Korelacija
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna karakteristike socioloških metoda - razumije vezu teorijskoga objašnjenja i metodskih postupaka - pripremi se za istraživački rad - razvija vještine posmatranja, razgovora, klasifikacije, mjerenja - uočava prednosti i nedostatke istraživačkih tehnika - razvija vještinu interpretacije, ocijeni valjanosti postupaka. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje datoga sadržaja - bilježe bitne pojmove - pamte, ponavljaju i nabrajaju date sadržaje - shvate methodske aspekte i tehnike - analiziraju osnovne methodske postupke - argumentuju za i protiv datih socioloških metoda - poimaju značaj osnovnih pojmova - iznose svoja zapažanja i pitanja - sintetišu date i nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih nauka - pišu kraće radove, nacрте plana istraživanja - kritički vrednuju pristupe u metodološkome istraživanju. 	<p>Pojam metoda; istraživački proces; aspekti metode i tehnike u istraživanju; statistički pojmovi, postupci i prikazi; principi naučnoga saznanja u sociologiji.</p>	<p>Usmeno izlaganje; anketa; intervju; kvalitativni intervju; debata; pisani radovi učenika/učenica; izrada baze podataka; analiza klasifikovanih informacija; statistički prikaz; oblici nastavnoga rada (grupni, frontalni i individualni).</p>	<p>Psihologija: tehnike za prikupljanje podataka.</p> <p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: jezički standard.</p>

Tema 3: Svrha sociologije

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi / sadržaji	Oblik nastave / učenja	Korelacija
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sazna ciljeve sociologije kao nauke - upozna se s osnovnim praktičnim ciljevima sociologije - razlikuje društvene probleme i pristupe u društvenome razvoju - prosuđuje upotrebljivost sociološkoga znanja u savremenome društvu i životu uopšte. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje nastavnih sadržaja - bilježe i pamte bitne pojmove - analiziraju osnovne ciljeve sociologije - potvrđuju ili osporavaju stavove i objašnjenja svrhe sociologije - čitaju izvorni tekst - otkrivaju praktični cilj sociologije - iznose sopstveno zapažanje o ciljevima i mogućnostima praktične uloge sociologije - verifikuju validnost svojih stavova o koristi sociološkoga znanja u društvu - povezuju nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih nauka - pišu kraće radove i prikaze - promišljaju ciljeve i zadatke sociologije. 	<p>Sociologija kao osnovna društvena nauka; cilj sociologije; svrha sociologije; praktični ciljevi sociologije.</p>	<p>Usmeno izlaganje; analiza sadržaja; dijalog – debata; samostalni rad na izvornim sadržajima; oblici nastavnoga rada (grupni, frontalni i individualni).</p>	<p>Cilj drugih nauka: istorija, geografija, filozofija, umjetnost, psihologija...</p>

Tema 4: Teorijski pristupi u sociologiji

--	--	--	--

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi / sadržaji	Oblik nastave / učenja	Korelacija
Učenik/učenica treba da: <ul style="list-style-type: none"> - upozna osnovne teorijske pristupe - sazna osnovne postavke i pristupe poimanja društva nekad i sad - razvije kritički odnos prema objašnjenjima društvene zbilje - razvije analitički odnos prema spornim pitanjima - razvije smisao za sintetičko sociološko mišljenje. 	Učenici/učenice: <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje datoga sadržaja - bilježe i pamte bitne pojmove - pamte osnovne oblike socioloških teorija - razlikuju teorijske pristupe i postavke u sociologiji - argumentuju za ili protiv socioloških stavova - samostalno formulišu pitanja - sintetišu date pojmove, sadržaje i objašnjenja o sociološkim teorijama - povezuju nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih oblasti - pišu kraće radove, prikaze i eseje - kritički vrednuju različite pristupe i teoretske zamisli. 	Teorijski pristupi; podjela socioloških teorija; istorija socioloških teorija; naturalizam, psihološke teorije, savremene sociološke dileme; strukturalizam, funkcionalizam.	Usmeno izlaganje; grupni rad; tekstualna metoda; pro et contra; oblici nastavnoga rada (grupni, frontalni i individualni).	Istorija: nastanak ideologija. Psihologija: psihološke teorije, razvoj psihologije. Filozofija: prosvjetiteljstvo, pozitivizam, marksistička filozofija.

II ODJELJAK: ČOVJEK, DRUŠTVO, KULTURA

Tema 1: Čovjek i društvo

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Socijalizacijski ciljevi	Sadržaj i oblik nastave	Korelacija
Učenik/učenica treba da:	Učenici/ce: <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje 	Razvijanje društvenoga	Čovjek kao totalitet;	Filozofija:

<ul style="list-style-type: none"> - razumije društvenost čovjeka kao totalitet - upozna antropološka poimanja čovjeka - sazna različita određenja društva - shvati društvenost kao ontološko određenje čovjeka - uoči vezu čovjeka, prirode i društva - uputi se u pojam i oblike svojine - uoči vezu između ličnih i kolektivnih ciljeva - pojmi strukturu društva, uloge u društvu i odnos među njima - razumije razlike društvenih struktura - razumije stratifikaciju modernoga društva - poveže društvene grupe i društvene uloge - sazna pojmove organizacije, institucije i asocijacije - razumije pojam društvenoga sistema - samostalno promišlja bit problema i veze čovjek – društvo. 	<ul style="list-style-type: none"> - bilježe i pamte bitne pojmove - prepoznaju osnovne probleme i autore u kulturnoj antropologiji - analiziraju osnovne antropološke, kulturološke i sociološke pojmove - argumentuju za i protiv stavova - uočavaju antropološke i sociološke postavke o čovjeku i društvu - iznose svoja zapažanja o čovjeku i društvu - daju primjere iz života - povezuju nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih oblasti - pišu kraće radove, prikaze i eseje - kritički vrednuju društvene odnose, društveni poredak i mjesto društvenih institucija i organizacija. 	<p>duha, tolerancije i solidarnosti; razvijanje sposobnosti za uočavanje problema drugih; razvijanje motivisanosti za rješavanje problema drugih (društva); razvijanje sposobnosti za stvaranje zdrave društvene klime; preuzimanje odgovornosti; eliminisanje društvenih predrasuda; tolerancija prema različitostima; prepoznavanje svoje uloge i položaja; harmonizacija uloga (uočavanje prioriteta); identifikacija grupne raznolikosti sredine; razvijanje vještina socijalizacijske adaptacije; sposobnost postizanja kompromisa i traženja konsenzusa; snalaženje u hijerarhiji društvenih položaja; razumijevanje normativnoga i vrijednosnoga sistema institucija u društvenoj sredini; težnja ka (postizanju) vertikalnoj prohodnosti (napredovanju); moralni</p>	<p>antropološko određenje; čovjek kao djelatno i stvaralačko biće; društvo – pojam i tipovi; pojam i oblici društvene pojave; priroda i društvo; determinizam: prirodni i društveni; svojina i njeni oblici; struktura društva; društveni odnos, uloga i društveni položaj; elementi društvene strukture: društvene grupe; vrste i funkcije društvenih grupa; društvena organizacija; društvena institucija; asocijacija i birokratija; društveni sistemi, ideje, sastav i povezanost.</p> <p>Metoda usmenog izlaganja; dijalog – debata; tekstualna metoda; seminarski radovi učenika/ca; igranje uloga; performans; pro et contra; rad u parovima; tekstualna</p>	<p>filozofske discipline, polja i problemi filozofije, bivstvovanje – bivstvujuće, egzistencijalizam Sartr: Bivstvo i ništa, marksističko određenje čovjeka; čovjek i zajednica; dužnost i zadovoljstvo.</p> <p>Istorija: hrišćanstvo, teološka antropologija, građanske revolucije; društveni slojevi.</p> <p>Psihologija: čovjek kao psihičko biće – razvoj psihičkoga života; sredina – prirodna i društvena.</p> <p>Geografija: životna sredina.</p>
---	--	--	---	---

		odnos prema negativnim pojavama (korupcija, mito, nepotizam...).	metoda; otvoreni razgovor; oblici nastavnog rada (frontalni, grupni i individualni).	
--	--	--	--	--

Tema 2: Pojam kulture

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi / sadržaj	Oblik nastave / učenja	Korelacija
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna različita određenja pojma kulture i kulturnih razlika - sazna o sistemima normi, ciljeva i vrijednosti društva - razlikuje normativno, vrijednosno u sociološkoj literaturi - analizira društvene zapovijesti i preporuke u crnogorskome društvu - sazna značenje simbola i simbolički karakter kulture - upozna odnos kultura potreba – kulturne potrebe. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje datoga sadržaja - bilježe i pamte bitna određenja kulture - identifikuju osnovne norme vrijednosti, simbole, zapovijesti i preporuke - analiziraju osnovne vrijednosne sistema - otkrivaju uzročne i posljedične odnose u kulturi - argumentovano potvrđuju ili osporavaju datost normi, istražuju, klasifikuju društvene norme po zadatome kriterijumu - čitaju izvorni tekst - iznose sopstveno zapažanje - samostalno formulišu pitanja - navode primjere iz neposrednoga života 	<p>Kultura – različito određenje; naučni pristup određenju kulture; normativni i vrijednosni sistemi; pojam simbola i simbolički karakter kulture; odnos norma – vrijednost; društvene zapovijesti i preporuke; vrijednosni sistem i tradicija.</p>	<p>Usmeno izlaganje; pisani radovi; skandalon; formiranje baze podataka; kolažna tehnika; tekstualna metoda; igranje uloga; oblici nastavnoga rada (frontalni, grupni i individualni).</p>	<p>Istorija: razvoj kulture</p> <p>Filozofija: etika – ethes – moral, ja, drugi, odgovornost; etika, pravo, politika; dobro i vrlina.</p> <p>Istorija umjetnosti: određenje kulture, bit umjetnosti.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - razrješavaju vrijednosne dileme (etičko, pravno, religijsko, rodno) - verifikuju validnost sopstvenih stavova - sintetišu date sadržaje - povezuju nove sadržaje s drugim naukama - pišu kraće radove, prikaze i eseje. 			
--	---	--	--	--

Tema 3: Pluralizam kultura i supkultura

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Socijalizacijski ciljevi	Sadržaj / Oblik nastave / učenja	Korelacija
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojmi kulturni pluralizam u društvu - shvati odnos kultura – civilizacija - shvati uticaj heterogenosti (rodne, rasne, klasne, starosne, slojne itd.) na kulturnu raznolikost - shvati kulturne razlike među društvima, grupama, - uoči kulturne razlike i uzroke pluralnosti kulture 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje datoga sadržaja - bilježe i pamte bitne pojmove i sadržaje - identifikuju osnovne kulturne raznolikosti, sadržaj pojmova, oblike i tipove kulture - analiziraju kulturnu ponudu, turizam kao djelatnost – zabavu – ponudu - uočavaju osnovne kulturne razlike, tipove, surrogate kulture - samostalno formulišu pitanja - navode primjere iz neposrednoga života - verifikuju validnost svojih stavova 	<p>Spremnost i sposobnost uspostavljanja kulturnoga dijaloga s drugim kulturama; podizanje nivoa kulturne tolerancije; kritički stav prema medijima; razumijevanje duha vjerske i rasne tolerancije; uočavanje uzroka supkulturnih pojava u sopstvenome društvu; razumijevanje rodne identifikacije i rodnih uloga.</p>	<p>Kulturna raznolikost; pojam i oblici kulture raznolikosti; društvene grupe i kultura; kultura i civilizacija; globalizacija i kultura; masovni mediji i nova kultura; masovna kultura; kič i šund; kulturna ponuda; turizam – društvena ponuda djelatnost – zabava.</p> <p>Pojam supkulture; struktura i supkultura; interesne – ciljne grupe i supkulture; elementi i</p>	<p>Istorija umjetnosti: kič i šund – surogati kulture i umjetnosti; narodna kultura; supkultura, avangarda, alternativa.</p> <p>Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost: mediji – jezik, žargon, narodni jezik.</p> <p>Psihologija: motivacija – pojam potrebe.</p> <p>Geografija: turistički položaj</p>

<ul style="list-style-type: none"> - upozna uzroke i odlike masovne kulture - shvati kič i šund u kulturi - razumije turizam kao kulturnu ponudu, djelatnost i zabavu - shvati kulturni identitet i kulturne raznovrsnosti - upozna oblike supkulture - shvati odnos društvenih grupa i supkulture - shvati supkulturu mladih. 	<ul style="list-style-type: none"> - sintetišu date sadržaje - pišu kraće radove, prikaze i eseje - kritički vrednuju oblike, tipove i sadržaje kulture i supkulture. 		<p>supkulture; supkultura i urbano; mladi i supkultura; umjetnost i supkultura. Metod usmenog izlaganja; pisani radovi; formiranje baze sopstvenih podataka; rad na literaturi; izrada plakata i poruke; analiza TV sadržaja; igranje uloga kritičara TV i medijskih sadržaja; igranje uloga; pro et contra; debata; oblici nastavnog rada. (frontalni, grupni i individualni).</p>	<p>Crne Gore i perspektive turizma u ekološkoj državi.</p>
---	--	--	---	--

Tema 4: Socijalizacija

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Socijalizacijski ciljevi	Sadržaj / Oblik nastave / učenja	Korelacija
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - shvati pojam, vrste i funkcije socijalizacije - upozna faktore socijalizacije - sazna uzroke devijacije i elemente prisile u socijalizaciji 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje - bilježe i pamte bitne pojmove - prepoznaju vrste socijalizacije - analiziraju uzroke devijacije, neprilagođenosti i 	<p>Otkrivanje značaja porodice u formiranju ličnosti; rad na harmonizaciji odnosa u porodici (ozdravljenju sistema); rad na „ozdravljenju“ odnosa u razredu, sredini; podizanje nivoa</p>	<p>Vrste i određenja; subjekti socijalizacije; socijalizacija i individualna sloboda; faktori socijalizacije; društvena neprilagođenost i prisilna socijalizacija; društvena interakcija i svakodnevni</p>	<p>Psihologija:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojam i elementi socijalizacije, ličnost, društvena sredina i ličnost, kultura i

<ul style="list-style-type: none"> - shvati ulogu lokalnoga, regionalnoga, nacionalnoga i religijskoga faktora u socijalizaciji - razumije društvenu interakciju i svakodnevni život - shvati rodnu jednakost - razvija nediskriminišući stav prema različitim seksualnim orijentacijama. 	<ul style="list-style-type: none"> - prisile socijalizaciji - argumentuju za stavove ili protiv stavova - uočavaju značaj porodice u formiranju ličnosti - otkrivaju društvenu interakciju u rodnoj socijalizaciji - navode primjere iz života - povezuju nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih oblasti - kritički vrednuju društvene uslove socijalizacije, socijalizaciju i individualne slobode - rade istraživanje i prezentaciju na temu pravo na različitost: seksualna orijentacija. 	<p>individualnosti; prihvatanje kritike i razvijanje samokontrole i samokritičnosti; kritički odnos prema prisili u procesu socijalizacije; otklanjanje uzroka predrasuda lažnoga autoriteta; otklanjanje predrasuda o polnoj, rasnoj, nacionalnoj inferiornosti; rad na sopstvenoj nadgradnji; preuzimanje odgovornosti i kritički odnos prema konformizmu; razumijevanje tuđega iskustva i posebnosti; uočavanje pozitivnoga i negativnoga (tolerancija i spremnost na pomoć); sposobnost za strpljivo i razumno rješavanje međusobnih konflikata i konflikata u društvu.</p>	<p>život; rodna socijalizacija i rodna nejednakost; religijska socijalizacija; sloboda – izbor ličnosti.</p> <p>Metod usmenoga izlaganja; pisani radovi; rad u grupama; debata; tekstualna metoda; igranje uloga; analiza medijskoga sadržaja i programa; analiza kulturnih sadržaja u sredini; gost na času; radionice; oblici nastavnoga rada (frontalni, grupni i individualni).</p>	<p>ličnost, socijalna uloga, socijalna grupa, vrijednosti i moral, ljudi u masi, međuljudski odnosi i komunikacije.</p>
---	---	---	---	---

Tema 5: Devijantno ponašanje i društveni nadzor

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Socijalizacijski ciljevi	Oblik nastave / učenja	Korelacija
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stekne uvid u oblike 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje - bilježe i pamte bitne pojmove i sadržaje 	<p>Pojam devijacije; uzroci i funkcije devijantnoga</p>	<p>Metod usmenoga izlaganja; radionica; otvoreni</p>	<p>Psihologija: društvene psihoze i neuroze,</p>

<p>devijantnoga ponašanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumije uzrok i posljedicu devijantnosti - uputi se u teorijska objašnjenja devijantnosti - objasni različite funkcije devijantnosti - objasni kriminal, prestupničko ponašanje i društveni ambijent - razumije posljedice kriminalnoga djelovanja u odnosu na pol (rodno uslovljeno nasilje) - razumije poziciju žrtve, krizu identiteta - upozna oblike devijantnosti u modernome društvu - razumije smisao i funkciju društvenoga nadzora - razumije smisao i funkciju preventivnoga djelovanja sankcije. 	<ul style="list-style-type: none"> - identificuju oblike i uzroke devijantnoga ponašanja - analiziraju osnovne pojmove o devijantnosti - argumentuju za ili protiv datih mišljenja - uočavaju posljedice kriminalno / rodno uslovljenoga nasilja, poziciju žrtve; uočavaju smisao i funkciju društvenoga nadzora, - otkrivaju mogućnost analize, istraživanja i klasifikovanja uzroka i oblika društvene nejednakosti - navode primjere iz života - verifikuju validnost svojih stavova - povezuju nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih oblasti - kritički vrednuju devijantnosti u modernome društvu, funkcije društvenoga nadzora i preventivnoga djelovanja – sankcija. 	<p>ponašanja; oblici devijantnosti; društveni nadzor – sankcije.</p>	<p>razgovor s ekspertima iz različitih oblasti; statistički metod; formiranje grupe; („grupa za pomoć“); oblici nastavnoga rada (frontalni, grupni i individualni).</p>	<p>uzroci devijantnosti, preventivnost, stavovi, predrasude i glasine, motivacija.</p>
---	--	--	---	--

III ODJELJAK: DRUŠTVENA STRATIFIKACIJA

Tema 1: Društvena slojevitost

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi / sadržaj	Oblik nastave / učenja	Korelacija
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumije društvenu slojevitost - shvati uzroke i faktore raslojavanja društva: bogatstvo, moć, ugled, status, znanje, manipulacija... - razumije vezu između strukturnih razlika i ideologije kao opravdanja - upozna glavne oblike slojevitosti - uoči značaj razlika između različitih oblika slojevitosti - shvati pojam slojne isključivosti - shvati razliku između društvenih slojeva i klasa - upozna rodnu stratifikaciju - razumije društvenu, individualnu i grupnu pokretljivost 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje - bilježe i pamte bitne pojmove i sadržaje - otkrivaju uzroke društvene slojevitosti - povezuju strukturalne razlike i ideologije kao opravdanja - argumentuju svoje stavove i mišljenja - navode primjere iz života - verificuju validnost sopstvenih stavova - sintetišu date sadržaje - povezuju nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih oblasti, prethodnim znanjem i iskustvom - pišu kraće radove - pismeno rješavaju zadatke - kritički vrednuju kvalitativna svojstva otvorenih i zatvorenih društava - prognoziraju društvenu mobilnost svoju, grupe i društva. 	<p>Pojam i uzroci društvene slojevitosti; oblici društvene slojevitosti; kasta, stalež, sloj; klasa; rod i stratifikacija; slojna isključivost – društvena isključivost; pojam i oblici mobilnosti; otvorena i zatvorena društva; društveni značaj mobilnosti.</p>	<p>Usmeno izlaganje; rad u grupama; seminarski rad; grafički radovi; pro et contra; debata; otvoreni razgovor; tekstualna metoda; oblici nastavnoga rada (frontalni, grupni i individualni).</p>	<p>Istorija: društveni slojevi, klasa, kasta, sloj, društvene promjene.</p>

<ul style="list-style-type: none"> - stekne sposobnost razlikovanja otvorenih i zatvorenih društava - razlikuje društvenu mobilnost grupe, društva i sebe. 				
--	--	--	--	--

Tema 2: Društvena nejednakost i socijalne razlike

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi / sadržaj	Oblik nastave / učenja	Korelacija
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - shvati slojnu strukturu društva - razumije nejednakost društvenih položaja - upozna teorijske pristupe društvenoj nejednakosti - upozna historijat pojma jednakosti među ljudima - upozna smisao društvene podjele rada - razumije povezanost raspodjele svojine i društvene moći s društvenom nejednakošću - upozna modele vertikalne strukture 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje - bilježe i pamte bitne pojmove - identifikuju uzroke i oblike društvenih nejednakosti, uočavaju socijalne razlike - analiziraju nejednakosti društvenih položaja i teoretske pristupe i objašnjenja društvene nejednakosti; modele vertikalne strukture društva - argumentovano potvrđuju ili osporavaju dato mišljenje - uočavaju i interpretiraju značaj društvene podjele rada, vezu između raspodjele svojine i društvene moći kao uzroka nejednakosti 	<p>Pojam i uzroci društvene nejednakosti; vrste nejednakosti društvenih položaja; teorijska objašnjenja društvenih nejednakosti; teološki pojam jednakosti; društvena podjela rada i nejednakost; ljudi i resursi; raspodjela svojine; raspodjela moći; teorijski pristupi i modeli vertikalne strukture; socijalne razlike – socijalna distanca; pauperizacija.</p>	<p>Usmeno izlaganje; rad u parovima; seminarski rad; grafički radovi; sučeljavanje stavova i ideja: pro et contra; debata; otvoreni razgovor; tekstualna metoda; oblici nastavnoga rada (frontalni, grupni i individualni).</p>	<p>Istorija: društveni slojevi, društvene nejednakosti, klase, staleži.</p>

društva i crnogorskoga društva - pojmi smisao pauperizacije.	- otkrivaju uzroke i posljedice društvenoga siromaštva, mogućnosti vertikalne i horizontalne pokretljivosti - navode primjere iz života - povezuju nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih oblasti - pišu kraće radove, prikaze i eseje - kritički vrednuju društvene nejednakosti i socijalne razlike u društvu.			
---	---	--	--	--

Tema 3: Društvena moć

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi / sadržaj	Oblik nastave / učenja	Korelacija
Učenik/učenica treba da: - razlikuje pojmove <i>vlast</i> i <i>moć</i> - razumije osobine nosioca društvene moći - upoređuje i razumije manifestne oblike društvene moći - vrednuje različite oblike društvene moći - uočava i analizira moć, znanje i informaciju - definiše manipulaciju i oblike ispoljavanja (i	Učenici/učenice: - slušaju izlaganje - bilježe bitne pojmove i sadržaje - identifikuju izvore i oblike društvene moći, osobine nosioca društvene moći, izvore društvene moći u svojoj sredini i društvu - analiziraju oblike društvene moći - argumentovano potvrđuju ili osporavaju dato	Pojam društvene moći; izvori društvene moći; svojina i društvena moć; moć i odlučivanje; politički sistem i društvena moć; političke grupe i politička odluka.	Usmeno izlaganje; skandalon; debata; simulacija; istraživački projekat; grafički prikaz; tekstualna metoda; oblici nastavnoga rada (grupni, individualni i frontalni).	Istorija: društveno raslojavanje i društvena nejednakost, nastanak države i privatne svojine, tehnološke revolucije.

nedemokratskih vidova moći).	mišljenje - uočavaju vezu moći i odlučivanja, ulogu političkih grupa - iznose svoja zapažanja, pitanja i primjere iz života - povezuju nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih oblasti - kritički vrednuju osnovne vrijednosti društva, oblike manipulacije, „nove vrijednosti“, vezu društvene moći, položaja i kvaliteta života.			
------------------------------	--	--	--	--

IV ODJELJAK: RAD, DRUŠTVENE GRUPE I INSTITUCIJE, DRUŠTVENE PROMJENE

Tema 1: Rad i društvo

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi / sadržaj	Oblik nastave / učenja	Korelacija
Učenik/učenica treba da: - usvoji pojam <i>rad</i> - shvati antropološku i kulturološku odredbu rada - shvati smisao društvene podjele rada - pojmi odlike rada i	Učenici/učenice: - slušaju izlaganje - bilježe i pamte bitne pojmove - prepoznaju odlike rada, profesionalnoga rada, zanimanja, tradicionalnoga rada - analiziraju motivisanost, značaj	Pojam i odlike rada; čovjek kao radno i tehničko biće; antropološko i kulturno određenje rada; rad i identitet; rad i društveno djelovanje; dihotomija: fizički –	Metoda usmenoga izlaganja; dijalog; rad na tekstu; statistički metod; anketa; oblici nastavnoga rada (grupni, frontalni i individualni).	Građansko obrazovanje: rad i vrijednosti, rad i radna sredina, radna sredina. Istorija: društvena podjela rada.

<p>radnih uslova u različitim vremenskim distancama</p> <ul style="list-style-type: none"> - shvati značaj profesionalne orijentacije - analizira radnu motivisanost - uoči razlike između rada i društvenoga djelovanja - uoči odlike profesionalnoga rada - sazna uzroke nezapošljenosti i diskriminacije u radu - shvati uzroke industrijskoga konflikta - uoči ulogu i način djelovanja sindikata - uoči mogućnosti i uslove profesionalne promocije žene - uoči mogućnosti rada žena u prestižnim profesijama. 	<p>društvene podjele rada i različite pristupe u tumačenju rada</p> <ul style="list-style-type: none"> - argumentovano potvrđuju ili osporavaju dato mišljenje - čitaju izvorni tekst - uočavaju i interpretiraju značaj društvene podjele rada, karakter i značaj profesionalne orijentacije, značaj jednakoga vrednovanja rada muškarca i žene - otkrivaju uzroke industrijskoga konflikta, uzroke nezapošljenosti i diskriminacije u procesu rada, uočavaju ulogu sindikata - navode primjere iz života - povezuju nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih oblasti - kritički vrednuju poziciju čovjeka u procesu rada, rad kao bjekstvo od samootuđenja, rodnu toleranciju u sferi rada. 	<p>umni rad; značaj i funkcija društvene podjele rada; podjela rada i društvena struktura; profesionalni rad; nezapošljenost; žene i rad; industrijski konflikt i sindikat; nejednakosti u oblasti rada.</p>		<p>Psihologija: profesionalna orijentacija.</p>
--	---	--	--	--

Tema 2: Tehnika i društvo

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi / sadržaj	Oblik nastave / učenja	Korelacija
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna značenja pojmova tehnike i tehnologije - uoči svojstva različitih tehnoloških nivoa razvoja društva - analizira moć tehnologije - uočava vezu tehnološke moći i društvenoga kretanja - uoči posljedice upotrebe različitih tehnologija - analizira i uočava uticaj tehničkoga determinizma na čovjeka i društvo - dijagnostikuje posljedice tehnološkoga razvoja na radnu sredinu - uočava i analizira uzroke ekološkoga zagađenja i posljedice „prljave tehnologije“. 	<p>Učenici/ce:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje - bilježe i pamte bitne pojmove - identifikuju odlike i svojstva različitih nivoa razvoja društva - analiziraju posljedice upotrebe različitih tehnologija - argumentuju stavove - dokučuju vezu tehnološke moći i društvenoga kretanja, posljedice tehnološkoga razvoja na radnu sredinu; posljedice „prljave“ tehnologije - iznose svoja zapažanja, pitanja i primjere iz života - povezuju nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih oblasti - pišu kraće radove, prikaze i eseje - kritički vrednuju karakteristike profesionalnoga rada, diskriminacije u oblasti rada, hijerarhiju društvenih odnosa na 	<p>Pojam tehnologije i tehnike; tehnološki nivoi razvoja društva; tehnička moć i društveno kretanje; uslovi radne sredine; društvene posljedice upotrebe različitih tehnologija; tehnološki razvoj i ekološka kriza; tehnički determinizam.</p>	<p>Metod usmenoga izlaganja; dijalog; debata; pisani radovi; grafički radovi; statistički metod; internetska informacija; tekstualna metoda; oblici nastavnoga rada (grupni, frontalni i individualni).</p>	<p>Istorija: tehničke revolucije, pronalasci i napredak tehnike.</p> <p>Biologija: uzroci zagađenja životne sredine.</p>

	osnovu rada.			
--	--------------	--	--	--

Tema 3: Teritorijalne grupe

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi / sadržaj	Oblik nastave / učenja	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna tipove prostornih grupa - zna prostorne grupe na lokalnome, regionalnome, nacionalnome i globalnome nivou - identifikuje karakter društvenih odnosa u okviru naselja - shvati proces deagrarizacije - upozna proces urbanizacije i urbane kulture - shvati smisao uređenja prostora i prostornoga razvoja - shvati značaj ekološke strategije. 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje - bilježe i pamte bitne pojmove i sadržaje - identifikuju prostorne grupe na lokalnome, regionalnome, nacionalnome i globalnome nivou, - analiziraju proces urbanizacije i urbane kulture, deagrarizaciju i značaj ekološke strategije crnogorskoga društva - argumentuju za neke stavove ili protiv njih - uočavaju društvene odnosa u okviru naselja, smisao uređenja prostora, prostorni razvoj - formulišu pitanja i navode primjere iz života - povezuju nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih oblasti - kritički vrednuju pozitivne i negativne posljedice 	<p>Vrste prostornih grupa; određenje naselja; funkcije naselja; naselje i društveni faktori; naselje i društveni odnosi; urbanizacija; urbana kultura; deagrarizacija; uređenje prostora; ekološka strategija.</p>	<p>Usmeno izlaganje; debata; diskusija; pro et contra; statistički metod; seminarski rad; rad na tekstu; projektni rad; čas u prirodnome ambijentu; oblici nastavnoga rada (grupni, frontalni i individualni).</p>	<p>Geografija: tipovi i karakteristike naselja, stanovništvo i naselja.</p> <p>Istorija: nastanak naselja, grad i država, industrijsko društvo.</p> <p>Građansko obrazovanje: pojam <i>građanin</i> (politički i teritorijalno), osnov urbane kulture.</p>

	industrijalizacije, reorganizaciju i oživljavanje sela, ekološku strategiju svoga društva i društva uopšte.			
--	---	--	--	--

Tema 4: Porodica

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Socijalizacijski ciljevi	Sadržaj / Oblik nastave / učenja	Korelacija
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - spozna sociološko određenje porodice - uputi se u istorijske oblike porodice - uoči značaj braka i srodstva - shvati razliku između porodice i domaćinstva - sazna funkcije porodice - uporedi kvalitativna svojstva savremene i tradicionalne porodice - uoči devijantne oblike ponašanja u porodici: zloupotreba dece, nasilje u porodici, incest - spozna i analizira alternative porodice 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje - bilježe i pamte bitne pojmove i sadržaje - prepoznaju istorijske forme porodice, društvene faktore koji utiču na funkcije porodice, značaj braka i srodstva u sopstvenome društvu i društvu uopšte - analiziraju kvalitativna svojstva savremene i tradicionalne porodice - argumentovano potvrđuju ili osporavaju dato mišljenje - uočavaju i interpretiraju razlike između porodice i domaćinstva, devijantne oblike ponašanja u porodici, zloupotrebu dece, nasilje u porodici itd. - otkrivaju pravilne stavove 	<p>Hominizacija odnosa u porodici; formiranje pravilnoga odnosa prema zvaničnome braku i konkubinatu; prevazilaženje konflikta u porodici; izbjegavanje međugeneracijskoga konflikta u porodici; njegovanje simbling odnosa (brat – sestra) u porodici; upoznavanje s uzrocima i posljedicama „bijeke kuge“; stvaranje pravilnoga odnosa prema vrijednostima tradicionalne i savremene porodice; upoznavanje s društvenim akcijama</p>	<p>Porodica kao društvena zajednica; istorijski modaliteti porodice; institucije porodice; vjerski smisao porodice i braka; porodica – porodična zajednica – domaćinstvo; funkcije porodice; savremena i tradicionalna porodica; uticaj društvenih faktora na tip, karakter i funkcije porodice; „mračne strane porodice“; alternativa braka i porodice: kohabitacija, komuna, homoseksualni brak i porodica.</p>	<p>Građansko obrazovanje: porodica.</p> <p>Psihologija: faktori socijalizacije; devijantni oblici ponašanja ličnosti i grupe.</p>

i braka.	<p>prema instituciji srodstva (tradicionalnoga i duhovnoga), prema homoseksualnoj porodici</p> <ul style="list-style-type: none"> - samostalno formulišu pitanja - navode primjere iz života - povezuju nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih oblasti - kritički vrednuju i analiziraju alternative porodice i braka, tendencije u izgradnji. 	<p>u „oživljavanju“ reproduktivne funkcije porodice; izgradnja odnosa prema homoseksualnoj porodici; izgradnja pravilnoga stava prema instituciji srodstva i tradicionalnoga (duhovnoga) srodstva; razumijevanje i pozitivan odnos prema tendenciji izgradnje fleksibilne porodice; upoznavanje s djelatnostima NVO sektora u otkrivanju nasilja u porodici.</p>		
----------	---	--	--	--

Tema 5: Nacija

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi / sadržaj	Oblik nastave / učenja	Korelacija
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna oblike i istorijsku evoluciju etničkih grupa - sazna značenja pojmova <i>ethnos</i>, <i>natio</i>, <i>narod</i> i <i>nacija</i> - shvati proces asimilacije 	<p>Učenici/učenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje - bilježe i pamte bitne pojmove i sadržaje - identifikuju oblike i elemente etničkih grupa, asimilaciju, elemente nacije - analiziraju istorijske okolnosti u određenju 	<p>Pojam i odlike etničkih grupa; podjela i karakteristike; istorijska evolucija etničkih grupa; elementi etničke grupe; asimilacija; savremene etničke</p>	<p>Usmeno izlaganje; dijalog; debata; otvoreni razgovor; sučeljavanje stavova; statistički metod; oblici nastavnoga rada (frontalni, grupni i individualni);</p>	<p>Istorija: nacija i nacionalna svijest, nacionalne revolucije, Crna Gora u XIX i XX vijeku, Crna Gora u doba Petra I.</p>

<ul style="list-style-type: none"> - upozna uslove nastajanja nacija u modernoj građanskoj epohi - upozna osnovne teorije o nacijama i karakterizacije nacija - usvoji pojam nacije kao političkoga naroda - shvati naciju kao istorijski i kulturni fenomen - sazna osnovne elemente procesa nastanka crnogorske nacije - upozna se s idejom nacije kao zajednice građana/građanki - razumije značaj pitanja o etničkoj i nacionalnoj pripadnosti - uoči društvene antagonizme i predrasude vezane za naciju - uoči smisao veze vjera – nacija - shvati vrijednost multinacionalnoga društva - razumije nacionalne težnje u crnogorskome društvu. 	<p>nacije, društvene antagonizme i predrasude, ulogu građanina/građanke</p> <ul style="list-style-type: none"> - argumentuju za neke stavove ili protiv njih - uočavaju i interpretiraju naciju kao političku, istorijsku i kulturnu kategoriju - otkrivaju osnovne karakteristike multietničkoga društva, etničke odnose u prošlosti i danas u crnogorskome društvu - postavljaju pitanja i daju primjere iz života - povezuju nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih oblasti - pišu kraće radove, pismene interpretacije i prikaze - pismeno rješavaju zadatke - analiziraju multinacionalni karakter crnogorskoga društva. 	<p>grupe; nacija – pojam i istorijsko ishodište; različiti pristupi određenju nacije; nacija – sloboda – samodovoljnost; nacija kao politička zajednica građana/građanki; narod – nacija; nacionalna identifikacija; predrasude, diskriminacija, etnički antagonizam, vjera – nacija (psihološka veza); etnička dihotomija; multinacionalno društvo; nacionalni odnosi u crnogorskome društvu.</p>	<p>seminarski rad; tekstualna metoda; projektni rad; oblici nastavnoga rada (frontalni, grupni i individualni).</p>	<p>Oblikovanje crnogorskoga nacionalnog identiteta u vrijeme knjaza Danila.</p>
---	--	--	---	---

Tema 6: Država

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi / sadržaj	Oblik nastave / učenja	Korelacija
<p>Učenik/učenica treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upozna određene države kao političke i pravne institucije - analizira tipove državnih vlasti - upozna odlike savremene države – analiza kvalitativnih svojstava - pojmi način funkcionisanja savremene države - upozna osnovne sfere modernoga društva - shvati izvore političke moći, legalnost i legitimnost vlasti - usvoji pojmove: građanin/građanka, demokratija, vladavina prava, pravna država, parlamentarizam, podjela vlasti - sazna iskustva drugih država (tranzitnih i otvorenih društava) i oblike političkoga 	<p>Učenici/ce:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju izlaganje - bilježe i pamte bitne pojmove i sadržaje - identifikuju glavne teorije države i oblike državne vlasti - analiziraju izvore političke moći, legalnost i legitimnost vlasti, pojam suverenosti, nacionalnu i nadnacionalnu - argumentuju svoja mišljenja - analiziraju pitanje o mjestu građanina/građanke u sistemu, učešće u političkome odlučivanju, mjesto žene u politici u crnogorskome društvu - analiziraj rodnu, nacionalnu, etničku i građansku pokretljivost - povezuju nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih oblasti 	<p>Pojam države; elementi i forme državne vlasti; teorije države; pravna država; vladavina prava, konstitucionalizam; podjela vlasti NVO sektor – civilna društva; država kao javni servis; država „blagostanja“; „minimalna“ država; unija; politička moć i legitimnost; legalitet i legitimitet; građanin/građanka; političke grupe: partije i pokreti; političke organizacije; žene i politika; suverenitet danas.</p>	<p>Usmeno izlaganje; kvalitativni intervju; otvoreni razgovor; debata; seminarski rad; statistički metod; rad na literaturi; oblici nastavnoga rada (frontalni, grupni i individualni).</p>	<p>Istorija: uzroci nastanka države, pravna država.</p> <p>Građansko obrazovanje: političke grupe, politička moć, pravo, pluralizam.</p>

odlučivanja - shvati značaj žena u politici - shvati značaj NVO sektora - shvati pojam suverenosti u uslovima globalizacije.	- kritički vrednuju demokratska pravila igre, demokratiju kao proces, različite pristupe u određenju cilja i funkcije države.			
---	---	--	--	--

Tema 7. Društvene promjene i razvoj

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi / sadržaj	Oblik nastave / učenja	Korelacija
Učenik/učenica treba da: - upozna odlike tradicionalnoga i modernoga društva - upozna objašnjenja društvenih promjena - shvati proces tranzicije - uoči razliku između liberalizacije i demokratizacije - analizira revoluciju kao način društvene promjene - uoči nacionalne, regionalne i globalne promjene - uoči promjene i krize društva - razumije ekološku orijentaciju, akciju i	Učenici/učenice: - slušaju izlaganje - bilježe i pamte bitne pojmove i sadržaje - identifikuju odlike tradicionalnoga i modernoga društva, suštinu društvene promjene, tranziciju kao promjenu - misle o revoluciji kao načinu društvene promjene, ekološku orijentaciju - analiziraju akcije i pristupe u strategiji društvenih promjena u Crnoj Gori, - prepoznaju i diskutuju ključne probleme modernih društava i njihove moguće razvojne perspektive,	Dihotomija: tradicionalno – moderno društvo; „kraj istorije“; teorijske dileme razumijevanja društvenih promjena; tranzicija kao promjena; liberalizacija i demokratizacija; akteri i strategija promjene; pojam i karakter revolucije; nacionalne, regionalne i globalne promjene; ekološka kriza i sociološko pitanje i društveno iskušenje; priroda – religije; futurologija i društvo.	Usmeno izlaganje; projektni rad; seminarski rad; pro et contra; kolažna tehnika; debata; rad u grupama; čas u prirodnome ambijentu; rad u ekosekciji; rad na tekstu; izrada plakata; izrada poruka; oblici nastavnoga rada (frontalni, grupni i individualni).	Istorija: revolucija, revolucija u SAD-u, revolucija u Francuskoj, revolucija u SSSR-u, tehnička revolucija, slom socijalizma. Ekologija / Biologija: pojam ekologije, zagađenje životne sredine, globalno zagađenje. Geografija: opšte geografsko-ekonomske odlike savremenoga svijeta, politička karta

<p>pristup kao strategiju Crne Gore</p> <p>- analizira ključne probleme modernih društava i njihove moguće razvojne perspektive.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - argumentuju svoja mišljenja - čitaju tekstove - uočavaju i interpretiraju nacionalne, regionalne i globalne promjene, promjenu i krize, odnos teološkoga i prirode - navode primjere iz života - povezuju nove sadržaje sa srodnim sadržajima iz drugih oblasti - pišu kraće radove - razmišljaju o globalizaciji, tradiciji i progresu, značaju životne sredine i promjenama u društvenome ambijentu. 			<p>savremenoga svijeta.</p>
--	--	--	--	-----------------------------

5. Didaktičke preporuke

Nastavnik/nastavnica u ostvarivanju ciljeva predmeta, uz obavezni sadržaj, uočava zainteresovanost učenika/učenica za obradu posebnih tema iz nastavnoga programa koji je namijenjen za izborni dio. Nastavne teme određene su prema osnovnim ciljevima predmeta.

Odnos obaveznih sadržaja u odnosu na izborne je 46 časova naspram 18 časova (ili 25%). Preporuka: otvoreni dio progama, povezan s aktuelnim temama iz društvenoga života, dat je u okviru poglavlja 2 i 4 nastavnoga programa. U ovome dijelu treba posvetiti pažnju temama predloženim od strane učenika/učenica (ispitati na početku nastavne godine ili poslije realizacije obaveznih tema), čime će se obezbijediti autonomnost učenika/učenice i nastavnika/nastavnice.

U obradi tema pažnju treba usmjeriti na objašnjenje i usvajanje znanja o crnogorskome društvu, kompariranjem s modernim, demokratskim i razvijenim društvima, a posebno s društvima u tranziciji.

U nastavnome programu naglašava se povezanost znanja o društvu, koje učenici/učenice već imaju iz drugih oblasti, sa sociološkim idejama i metodskim pristupima. Potencira se aktuelnost znanja i primjenjuju sociološka znanja u racionalnome objašnjenju i poimanju društvenih pojava. U nastavnim aktivnostima treba povezivati apstraktne i empirijske strane objašnjenja. Sociološki pojmovnik moguće je proširiti i obrazložiti sekundarnim izvorima (statistički godišnjak, istraživanje agencija...), interpretacijama članaka iz sredstava informisanja, periodike, odlomcima iz stručne literature, istraživačkih radova itd. Proučavanje socioloških problema tako se približava pitanjima bliskim svakodnevnome životu i iskušenjima učenika/učenica, a ujedno podstiče se samostalnost, timski rad, tj. zainteresovanost učenika/učenica da samostalno tragaju za informacijama i znanjima, a da preko njih na sociološki način razumiju i objasne društvene aspekte sopstvenoga društva.

Posebno je potrebno naglasiti različitost teorijskih objašnjenja u sociologiji, razlike naročito isticati pri objašnjavanju pojedinih tema i socioloških problema. Različitost teorijskih pristupa bitno utiče i na izbor različitih nastavnih postupaka i na formiranje različitih predstava o praktičnome značaju socioloških saznanja. Obrada zadatih tema mora biti usmjerena tako da učenici/učenice spoznaju međusobnu povezanost društvenih pojava uopšte i u konkretnome slučaju.

Takav pristup omogućava povezivanje socioloških saznanja sa saznanjima iz drugih predmetnih oblasti i osposobljava učenike/učenice za interferenciju sociološkoga znanja s objašnjenjima u drugim područjima nauke.

Proučavanje sociologije zahtijeva izbor didaktičkih metoda koje omogućavaju da učenik/učenica u najvećoj mjeri bude aktivan/aktivna (debata, igranje uloga, učenje putem otkrića, analiza udžbeničkoga teksta, pro et contra, pretraživanje baze podataka, istraživanje u medijateci, formiranje i korišćenje lične datoteke, grafički prikaz, gost/gošća na času, uloga kritičara TV i drugih medijskih sadržaja, izrada plakata i poruka, izrada mini projekta, izrada i analiza eseja...), što omogućava visok stepen samostalnosti i inicijativnosti učenika/učenica. Izbor mora biti u službi očekivanoga, da se učenici/učenice osposobe da dosljedno upotrebljavaju sociološku terminologiju i jasno izražavaju i primjenjuju sociološko znanje, da podstakne aktivno učešće učenika/učenica u nastavi i omogući ostvarenje ciljeva predmeta i programskih sadržaja.

6. Korelacija među predmetima

Značaj korelacije među predmetima posebno je izražen u lakšem razumijevanju međusobno povezanih nastavnih predmeta i u različitim naučnim pristupima u objašnjavanju iste pojave.

Povezivanje sadržaja sociologije i drugih predmetnih oblasti upućuje nastavnike/nastavnice na timski rad i uvid u nastavne sadržaje i na horizontalnom i na vertikalnom nivou nastavnoga plana.

U određenju ciljeva i sadržaja nastavnoga programa nastavnik/nastavnica isticanjem korelacije učenicima/učenicama znatno olakšava razumijevanje međusobne povezanosti sociološkoga znanja i znanja iz maternjega jezika i književnosti, istorije, filozofije, psihologije, geografije, istorije umjetnosti, ekologije, informatike, građanskoga obrazovanja, matematike... Na taj način znanje se efikasno usvaja, trajno zadržava – dobija svoju funkcionalnost.

7. Standardi znanja (ispitni katalog)

Od učenika/učenica se očekuje da:

- steknu sposobnost da znaju, razumiju i obrazlože osnovne sociološke pojmove i ideje, teorijske i metodološke pristupe i postupke iz osnovnoga (obaveznoga) dijela programa te one koji su uključeni u otvoreni dio
- pravilno upotrebljavaju, identifikuju i prepoznaju osnovne pojmove u teoretskome pristupu i svakodnevnoj praksi
- razumiju i sociološki interpretiraju izvorni sadržaj, informaciju, govor, poruku
- samostalno koriste literaturu i informacije, formiraju svoju bazu podataka ili učestvuju u formiranju baze podataka grupe
- samostalno primjenjuju metodski postupak, napišu esej, seminarski rad u okviru obavezne ili izborne teme.

Napomena: U okviru rasporeda radnoga vremena (40-časovna radna nedjelja, 8-časovno radno vrijeme) prosečno uspješnome/uspješnoj učeniku/učenici (ocjena – dobar 3) potreban je **jedan čas** aktivnoga učenja van nastave za savladavanje planiranih sadržaja predmeta.

***Napomena:** Ispitni katalog za prosečno znanje obuhvata svaki sadržajni ciklus (tematsku cjelinu).

1. Uvod u sociologiju

Učenici/učenice treba da znaju da:

- definišu sociologiju kao nauku
- uoče specifičnosti sociologije i drugih društvenih nauka
- odrede osnovne elemente sociologije kao nauke
- odrede cilj i zadatak sociologije
- nabroje preteče sociologije
- prave razliku između predistorije i istorije sociologije
- nabroje elemente sociološkoga metoda
- nabroje tehnike sociološkoga metoda
- objasne tehničku osnovu dva metoda postupka

- odrede pojam sociološke teorije
- nabroje i uoče razliku između starijih i savremenih socioloških teorija.

2. Čovjek, društvo, kultura

Učenici/učenice treba da znaju:

- jedno suštinsko određenje čovjeka i da ga objasne (po izboru učenika/učenice)
- da odrede pojam društva
- određenje i elemente društvene pojave
- suštinu pojma i oblike determinizma
- određenje pojma svojine i da nabroje njene oblike
- da objasne pojam društvene strukture
- uoče razliku između društvene uloge i društvenoga položaja
- da odrede pojam, elemente i vrste društvenih grupa
- razliku između društvene institucije i organizacije
- jednu od definicija kulture i njeno objašnjenje (po izboru učenika/učenice)
- da objasne pojam simbola
- da uoče razliku između tradicije i progressa
- da uoče razliku između pojma kulture i civilizacije
- da nabroje društvene uslove za nastanak masovne kulture
- da nabroje karakteristike masovne kulture
- da objasne fenomene kiča i šunda
- da objasne pojam supkulture
- da uoče razliku između pojmova *supkultura – kultura – kontrakultura*
- da definišu pojam religije
- da analiziraju tipove religioznosti primitivnih zajednica
- da nabroje tipove i glavne komponente monoteističkih religija
- da uoče razliku između magije i religije
- da uoče razliku između vjere i religije
- da objasne pojam socijalizacije
- da nabroje subjekte socijalizacije
- da objasne pojam devijantnosti
- da nabroje oblike devijantnoga ponašanja
- da objasne oblike i uticaj sankcija na eliminaciju (društveno prevazilaženje) devijantnoga ponašanja.

3. Društvena stratifikacija

Učenici/učenice treba da znaju da:

- objasne pojam i uzroke društvene nejednakosti
- nabroje vrste društvenih nejednakosti
- uoče paralelu *društvena nejednakost – jednakost*
- objasne relaciju *društvena podjela rada – nejednakost*
- objasne pojam vertikalne strukture društva
- nabroje uzroke socijalnih razlika
- objasne pojam društvene pokretljivosti
- nabroje i razlikuju oblike društvene slojevitosti (kasta, stalež, klasa, sloj...)
- objasne pojam otvorenoga i zatvorenoga društva

- definišu pojam društvene moći
- nabroje izvore društvene moći
- objasne vezu između društvene moći, političke grupe i odlučivanja.

4. Rad, društvene grupe i institucije, društvene promjene

Učenici/učenice treba da znaju da:

- definišu rad i nabroje karakteristike rada
- objasne neku od teorijskih određenja rada (po izboru učenika/učenica)
- uoče razliku između rada, društvenoga djelovanja, zanimanja i profesije
- nabroje osnovne oblike društvene podjele rada (objasniti neku od podjela po slobodnome izboru)
- objasne uzroke nejednakosti oblasti rada
- nabroje društvene grupe vezane za sferu rada, profesije, zanimanja, ekonomsko-socijalnih prava
- objasne pojam tehnike i tehnologije
- uoče razliku između tehnoloških nivoa
- objasne uticaj tehničkoga determinizma
- naprave posljedice upotrebe različitih tehnologija (objasne neke od posljedica po slobodnome izboru)
- nabroje vrste prostornih grupa
- definišu pojam nasilja
- definišu pojam urbanizacije i deagrarizacije
- definišu porodicu kao primarnu ljudsku zajednicu
- nabroje funkcije i tipove porodice
- uoče razliku između harmonične („zdrave“ porodice) i disharmonične porodice
- prave razliku između braka i porodice
- nabroje oblike braka i srodstva
- definišu pojam i navedu karakteristike etničkih grupa
- nabroje karakteristike nacije i objasne jedno određenje (po slobodnome izboru)
- definišu pojam asimilacije i nacionalne identifikacije
- uoče razliku između naroda i nacije
- nabroje neke od osobenosti crnogorske nacije
- definišu i nabroje elemente države
- nabroje forme državne vlasti
- objasne neku od teorija države (po slobodnome izboru)
- definišu pojmove: *građanin/građanka, politička partija, organizacija, pokret*
- definišu pojam suvereniteta.
- uoče paralelu između tradicionalnoga i modernoga društva
- definišu pojam društvene promjene, tranzicije, demokratizacije i liberalizacije
- navedu i objasne neku od teorija društvene promjene (po slobodnome izboru)
- objasne pojam ekologije
- objasne uzroke i oblike ekoloških problema i načine prevazilaženja
- objasne suštinu pojma *ekološka država* (na primjeru Crne Gore).

8. Načini provjere znanja i stručne osposobljenosti

Provjeravanje znanja i ocjenjivanje mora biti u funkciji osnovnih ciljeva predmeta, a obuhvata stepen usvojenosti znanja, razumijevanje sadržaja programa, provjeru analitičkoga i sintetičkoga rasuđivanja, primjenu usvojenoga i aktivan odnos prema znanju. Cilj aktivnoga pristupa u nastavi jeste razvoj ličnosti, individualnosti učenika/učenice, njegovo/njeno zadovoljstvo predmetnim aktivnostima, napredak u poređenju s početnim stanjem, motivisanost i zainteresovanost za rad, aktivnosti, razvoj ličnosti.

Provjeravanje i ocjenjivanje mora biti u skladu s informativnim, formativnim ciljevima i ciljevima socijalizacije. Provjera mora biti raznolika i u funkciji usvajanja novih znanja, kao i svrhu vrednovanja kako učenik/učenica uči, razumije i upotrebljava novo znanje.

Provjeravanje i ocjenjivanje pored opštih načina i oblika (usmeno ili pismeno) mora sadržati i posebne – specifične oblike koji postaju „obavezni“, zbog specifičnosti samoga predmeta Sociologija (seminarski radovi, grafički prikazi, izvještaji, istraživanja, izrada eseja, testovi, statistički prikazi...). Prilikom vrednovanja i ocjenjivanja mora se voditi računa o osnovnim pravilima vrednovanja i ocjenjivanja: svestranosti, kontinuiranosti, objektivnosti, individualizaciji, javnosti i uvidu u kriterijume ocjenjivanja. Ocjena mora imati stimulativni karakter i podsticaj za dalje interesovanje učenika/učenica za nastavni predmet.

Pri ocjenjivanju se poštuje poznavanje, razumijevanje i mogućnost aplikacije novih znanja. Proces vrednovanja i ocjenjivanja mora obuhvatiti naučnu – predmetnu pismenost, sposobnost analize, interpretacije i primjenu naučnih znanja.

Učenik/učenica treba da pokaže:

- poznavanje socioloških pojmova u obimu određenom predmetnim katalogom
- poznavanje teorijskih osnova sociologije, socioloških ideja i pojmova
- poznavanje sociološkoga metoda, metodskih postupaka
- mogućnost upotrebe usvojenih znanja u novim slučajevima i sociološko objašnjenje nove situacije.

Učenik/učenica na polju analize i interpretacije treba da pokaže:

- mogućnost analize kraćih socioloških tekstova, govora, klasifikovanih informacija
- mogućnost za upotrebu socioloških pojmova i osnovnih metoda pri objašnjavanju društvenih pojava
- mogućnost povezivanja sociološkoga znanja s drugim društvenim i prirodnim naukama
- mogućnost jasne upotrebe socioloških ideja.

Za učenike/učenice koji/koje pokazuju izuzetnu sposobnost (nadareni/nadarene učenici/učenice) posebno treba definisati način realizacije, uslove za napredovanje i način provjeravanja i ocjenjivanja.

Učenici/učenice toga nivoa treba da pokažu i:

- individualno savladavanje gradiva
- samostalno korišćenje udžbenika i literature
- mogućnost samostalnoga ili grupnoga pripremanja i izvođenja projekta.

9. Resursi za realizaciju

9.1. Materijalni uslovi, standardi i normativi za nastavu sociologije u gimnazijama

Za realizaciju nastavnoga programa i aktiviranje učenika/učenica neophodno je korišćenje materijalnih sredstava koja olakšavaju proces, podižu motivaciju i interesovanje i omogućavaju primjenu različitih metodskih postupaka. U nastavi je neophodno korišćenje

računara i dodatne opreme (diskete, videodisk, CD, školski softver), dijafilmova, nastavnih filmova itd. Pored tehničkih pomagala neophodno je i moguće koristiti i resurse kao što su:

- školska (ili seminarska) biblioteka (medijateka s obaveznim udžbenicima, enciklopedijama, stručnom literaturom, periodikom)
- lokalni potencijali (biblioteke, arhivi, muzeji)
- preduzeća, organizacije i institucije
- sportski objekti i društva
- naučno-istraživačke ustanove
- istorijska mjesta, lokaliteti i spomenici
- lokalni kadrovi (istraživači, umjetnici, ljudi raznih profila, roditelji).

.2. Okvirni spisak literature i drugih izvora

Literatura za profesore

- M. Haralambus, *Uvod u sociologiju*, Globus, Zagreb, 1989.
- V. Milić, *Sociološki metod*, Nolit, Beograd, 1974.
- Đ. Šušnjić, *Metodologija – kritika nauke*, Čigoja štampa, Beograd, 2002.
- M. Veber, *Privreda i društvo*, Prosveta, Beograd, 1976.
- R. Mills, *Sociološka imaginacija*, Savremena škola, Beograd, 1964.
- Sociološke hrestomatije (1–5), Nolit, Beograd, 1989.
- Bosanac, Mandić, Petković, *Rječnik sociologije i socijalne psihologije*, Informator, Zagreb, 1977.
- K. Poper, *Otvoreno društvo i njegovi neprijatelji*, BIGZ, Beograd, 1989.
- Lj. Tadić, *Nauka o politici*, Rad, Beograd, 1988.
- B. Tadić, *Sociologija politike*, Unireks, Podgorica, 1996.
- V. Stanovčić, *Vlast i sloboda*, Čigoja štampa, Beograd, 2003.
- M. Elijade, *Istorija verovanja i religijskih ideja* (1–3), Prosveta, Beograd, 1991.
- E. Moren, *Duh vremena*, Kultura, Beograd, 1967.
- V. Pavićević, *Sociologija religije*, BIGZ, Beograd, 1980.
- S. Vujović, *Urbana sociologija*, Beograd, 1987.
- M. Ilić, *Sociologija kulture*, Beograd.
- A. Hauzer, *Sociologija umjetnosti* (1–2), Školska knjiga, Zagreb, 1986.
- Društvene promjene i svakodnevni život: Srbija početkom devedesetih, ISI FF, Beograd, 1995.
- Razaranje društva, ISI FF, Soroš, Beograd, 1995.
- S. Vukićević, *Crna Gora na prelazu milenijuma*, Centralna narodna biblioteka Đurđe Crnojević, Cetinje, 2003.
- Srbija krajem milenija, ISI FF, Beograd (2002)
- M. Ranković, *Sociologija i futurologija* (1–2), ISI FF, Beograd (1995,1998).
- E. Gidens, *Posljedice modernosti*, Filip Višnjić, Beograd, 1998.
- D. Đorđević, *Sociologija forever*, Niš, 1996.

Literatura za nastavnike/nastavnice mora obuhvatati stručnu literaturu za posebno predloženi izborni sadržaj i neopohodnu metodičku literaturu. U skladu s otvorenošću programa nastavnici/nastavnice mogu dopuniti literaturu ili preporučiti druge izvore u odnosu na predložene radi upoznavanja s novim saznanjima interesima učenika/učenica, škole, sredine.

3. Periodika

U nastavi se koriste svi časopisi, revije, godišnjaci, pregledi koji mogu biti upotrijebljeni u okviru datih sadržaja. Preporuka:

- Sociologija
- Sociološki pregled
- Luča
- Godišnjak CANU za društvene nauke

10. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA/NASTAVNICA I STRUČNIH SARADNIKA/SARADNICA

Nastavu sociologije treba da izvode lica koja su u toku univerzitetskoga obrazovanja (240 ECTS), stekla jedno od ovih zvanja:

1. profesor sociologije
2. diplomirani sociolog
3. profesor filozofije i sociologije

Za realizaciju i efikasno sprovođenje nastavnoga programa neophodan je stalna profesionalni razvoj nastavnika/nastavnica.

Nacionalni savjet za obrazovanje je na 27. sjednici održanoj 17. marta 2014. godine donio predmetni program SOCIOLOGIJA za razred gimnazije.